
В. В. МИРОНОВ

А. І. ТКАЧУК

Міжрегіональна Академія управління персоналом, Херсонський інститут

ВИКЛАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРОЦЕСУ ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Наукові праці МАУП, 2017, вип. 52(1), с. 54–58

Розглянуто методика викладання адміністративного процесу у вищих навчальних закладах та значення дисципліни для подальшої практичної діяльності майбутніх правознавців.

На сьогодні така галузь процесуального права, як адміністративний процес, розвивається стрімкими темпами практично в усіх країнах світу, зокрема і в Україні. Свідченням цього розвитку для України є, серед усього іншого, прийняття таких важливих нормативно-правових документів, як Указ Президента України “Про створення місцевих і апеляційних адміністративних судів, затвердження їх мережі та кількісного складу суддів” від 16.11.2004 р. № 1417/2004 [5] та Кодекс адміністративного судочинства України [3].

Одним з пріоритетних завдань, які ставляться перед галуззю освіти, а саме юриспруденцією, є вивчення і розвиток теоретичних основ адміністративного процесу для застосування їх на практиці. Тому кожен вищий юридичний навчальний заклад, який прагне відповідати вимогам часу, зобов'язаний вводити в навчальний процес відповідну дисципліну, проводити в ній дослідження шляхом застосування різних наукових методів з метою виявлення прогалин і недоробок для подальшого їх уникнення. Тобто необхідно поставити адміністративний процес в один ряд з уже сформованими і досліджуваними галузями процесуального права — цивільним, господарським та кримінальним процесом.

Адміністративний процес на сьогодні становить досить сформовану галузь процесуального права, що підтверджується наявністю предмета, об'єкта і методу правового регулювання, властивою йому системою і джерелами. Значення Указу Президента України “Про створення місцевих і апеляційних адміністративних судів, затвердження їх мережі та кількісного складу суддів” від 16.11.2004 р. № 1417/2004 полягає в тому, що його прийняття дало початок створенню системи адміністративних судів України. Для вищих навчальних закладів суди є місцем проходження навчальної та виробничої практи-

ки учнями різних курсів, а в подальшому — місцем їх працевлаштування, де вони практично зможуть застосовувати отримані теоретичні знання у цій галузі. Проте, на жаль, у більшості сучасних ВНЗ України адміністративний процес у кращому випадку є коротким курсом або однією з тем курсу “Адміністративне право”.

Адміністративне процесуальне право — відносно нова галузь процесуального права. При цьому вона вже є частиною практичної діяльності юристів, маючи багато недоробок і неврегульованих питань. Тому викладання адміністративного процесу у ВНЗ є доволі актуальним. У результаті, прийшовши на роботу, багато хто із випускників будуть більш обізнані у питанні особливостей здійснення правосуддя в адміністративних справах, на відміну від інших дипломованих юристів. У навчальному процесі одним із найважливіших факторів є якомога краще засвоєння учнями одночасно теоретичних і практичних аспектів адміністративного процесу. Домогтися цього можна, доручивши викладання лекційного матеріалу на науково-педагогічних працівників ВНЗ, а проведення деяких практичних занять — на практичних співробітників різних установ і організацій (суддів, їхніх помічників, адвокатів, прокурорів та ін.). Пояснюється це тим, що одне з найважливіших завдань перших — розроблення теоретичних питань адміністративно-процесуальної діяльності, дослідження передового досвіду як в Україні, так і за кордоном. Другі, як безпосередні учасники практичної діяльності у відповідній галузі, — мають можливість реалізовувати ці самі положення на практиці, отримуючи багатий досвід при судочинстві в адміністративних справах.

Одним із шляхів удосконалення викладання адміністративного процесу є тісна взаємодія практичних працівників з науковими співробітниками ВНЗ. Практичні працівники, ділячись досвідом зі своєї діяльності, а також баченням недоліків даного виробництва, які є наслідком прогалин у чинному законодавстві, сприяють розробленню науковими співробітниками теоретичних обґрунтувань і пропозицій до законодавства України.

Слід погодитися з думкою В. М. Бевзенко, що “склалася ситуація, коли сучасна наука адміністративного права України (переобтяжена архаїчними, а відтак — регресивними надбаннями й уявленнями науки радянського й пострадянського адміністративного права) нині не спроможна належним чином обґрунтувати новації, запропоновані адміністративним процесуальним законодавством”. На сучасному етапі існування вітчизняної системи права адміністративне процесуальне законодавство у розвитку випереджає науку адміністративного права, якому також бракує потенціалу обґрунтувати юридичну природу, закономірності й доцільність адміністративних процесуальних інститутів, категорій понять, зокрема таких, як юрисдикція (підвідомчість), підсудність адміністративних судів, адміністративна процесуальна співучасть, зустрічний адміністративний позов, способи захисту прав відповідача тощо [2].

В. М. Бевзенко зазначає, що прийняття адміністративного процесуального законодавства України, формування галузі й науки адміністративного процесуального права логічно й закономірно зумовлюють нагальність за-

провадження навчальної дисципліни “Адміністративне процесуальне право (Адміністративний процес)” у вищих навчальних закладах юридичного спрямування. Нині розкриття основних положень Кодексу адміністративного судочинства України, зміст й особливості здійснення адміністративного судочинства у вищих навчальних закладах України здійснюється у межах таких навчальних дисциплін (спеціальних курсів), як “Адміністративне право”, “Адміністративний процес (Адміністративні процедури)”, “Адміністративне судочинство”, “Адміністративне процесуальне (судове) право”. Однак така організація вивчення новітнього адміністративного процесуального права ні в якому разі не забезпечує ґрунтовне, досконале й вичерпне засвоєння змісту цієї галузі права, оскільки, по-перше, передбачає обмежену (щоб не сказати — мізерну) кількість годин, відведену на вивчення дисципліни, по-друге, таке вивчення здійснюється у межах іншої навчальної дисципліни (“Адміністративне право”, “Адміністративний процес (Адміністративні процедури)”) [2].

Як стверджує А. М. Апаров, “основним положенням, що дає можливість говорити про адміністративний процес як про галузь права, є положення ст. 125 Конституції України, що закріплює спеціалізацію судів; Кодекс України про адміністративні правопорушення, Кодекс України про адміністративне судочинство, Закони України “Про звернення громадян”, “Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців” тощо. Отже, має з’явитися галузь права, яка визначатиме самостійність адміністративно-процесуального законодавства” [1].

Т. О. Коломієць доводить, що формування адміністративно-процесуального права відбувається шляхом виокремлення (а не перетворення) з адміністративного права (виокремлення з уже існуючої галузі права). Наявність у відповідного нормативного утворення ознак, притаманних саме галузі права, дає можливість зробити висновок, що відносини, які виникають під час розгляду і вирішення адміністративними судами адміністративних прав, не є складовою сучасного адміністративного права, а є самостійним предметом нової галузі національного права — адміністративно-процесуального права (у вітчизняній адміністративно-правовій науці його ще називають судовим адміністративним) [4].

Тож, зважаючи на викладене, беремося стверджувати, що одним із першочергових завдань вітчизняної правничої науки має стати розроблення цілісного й обґрунтованого вчення про адміністративне процесуальне право, яке цілком обґрунтовано заслуговує на визнання у чотирьох аспектах: як галузь права, як галузь законодавства, як наука, як навчальна дисципліна.

Таким чином, перед українською державою, яка прагне до європейської спільноти, до традицій демократичної, законної держави, зокрема, стоять такі завдання:

1. Розвиток науки адміністративного процесу в Україні на основі зарубіжного досвіду з урахуванням особливостей української правової системи.

2. Введення у ВНЗ курсу “Адміністративний процес України” з урахуванням особливостей викладання цієї галузі процесуального права, положень Кодексу адміністративного судочинства України.

3. Вивчення та впровадження в суспільні відносини питань, що стосуються адміністративного процесу, також сприятиме кращому виконанню положень ст. 19 Конституції України, відповідно до якої органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Джерела

1. Апаров А. М. Адміністративно-процесуальне право: формування концепції галузі права [Електронний ресурс] // Право та державне управління. 2013. № 3. С. 27–30. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ptd_u_2013_3_7
2. Бевзенко В. М. Новітнє адміністративне процесуальне право України: об'єктивна закономірність чи надумана вигадка? [Електронний ресурс] // Форум права. 2011. № 1. С. 68–73. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/ejournals/FP/2011-1/11bvmhmv.pdf>
3. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 року № 2747-IV // Урядовий кур'єр. 2005. № 153–154.
4. Коломієць Т. О. Адміністративно-процесуальне право – самостійна галузь національного права (в аспекті пошуку нової моделі предмета адміністративного права України) [Електронний ресурс] // Публічне право. 2016. № 1. С. 27–34. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pp_2016_1_5
5. Про утворення місцевих та апеляційних адміністративних судів, затвердження їх мережі та кількісного складу суддів: Указ Президента України від 16 листопада 2004 року // Урядовий кур'єр. 2004. № 224.

В умовах розбудови української держави та реформування органів внутрішніх справ актуальним постає питання про необхідність поставити адміністративний процес в один ряд з уже сформованими і досліджуваними галузями процесуального права, такими як цивільний, господарський та кримінальний процес. Особливу увагу приділено необхідності розроблення цілісного й обґрунтованого вчення про адміністративне процесуальне право, яке цілком обґрунтовано заслуговує на визнання у чотирьох аспектах: як галузь права, як галузь законодавства, як наука, як навчальна дисципліна.

Both with the development of the Ukrainian state and the reform of law-enforcement the need to put administrative process in line with the already formed and studied branches of law, such as civil, commercial and criminal procedure, becomes more actual. Particular attention is paid to the need of development of the holistic and sound teachings about the administrative procedure law, which absolutely deserves recognition in four aspects: as a field of law, as a branch of law, as a science and as an academic discipline. We undertake to say that one of the priorities of the national legal science development should be integrated and evidence-based theory of the administrative procedure law, which reasonably deserves recognition in four areas: a branch of law as a branch of law as a science as an academic discipline. Thus, the Ukrainian state, which aim for

the European community to the traditions of democratic, legal state, including the following objectives: 1. The development of science in Ukraine administrative process, guided by international experience, while taking into account the peculiarities of Ukrainian legal system. 2. Introduction to the higher education course "Administrative Procedure Ukraine" allowing for the teaching of this branch of procedural law, the Code of Administrative Procedure of Ukraine. 3. Study and implementation of public relations issues relating to the administrative process will also contribute to better implementation of the provisions of Article 19 of the Constitution of Ukraine, according to which public authorities and local governments and their officials are obliged to act only on the basis of and within powers and in the manner envisaged by the Constitution and laws of Ukraine.

В условиях перестройки украинского государства и реформирования органов внутренних дел актуальным является вопрос о необходимости поставить административный процесс в один ряд с уже сформированными и исследованными отраслями процессуального права, такими как гражданский, хозяйственный и уголовный процесс. Отдельное внимание уделено необходимости разработки целостного и обоснованного учения об административном процессуальном праве, которое полностью обосновано заслуживает на признание по четырем аспектам: как отрасль права, как отрасль законодательства, как наука, как учебная дисциплина.

Надійшла 21 грудня 2016 р.